

LAUSANNEDEKLARATIONEN 50 ÅR SENARE

DAVID DAVAGE

Akademi för Ledarskap och Teologi
david.davage@altutbildning.se

KONFERENSEN

Den 7–8 november 2024 arrangerade ALT, tidningen *Dagen* och Johannelunds teologiska högskola (JTH) en konferens för att uppmärksamma det faktum att *Lausannedeklarationen* fyllde 50 år. Konferensen fick namnet *Evangelikal idag?*, och under de två dagarna samlades teologer, församlingsledare, studenter och andra intresserade för att utforska evangelikalismens betydelse för Sverige idag. I denna volym är vi glada att kunna publicera flera av de föredrag och akademiska paper som presenterades i samband med denna konferens. Varför då en konferens om *Lausannedeklarationen*?

GLOBALT GENOMSLAG

Ett första skäl är att deklarationen har haft en avgörande inverkan på den globala evangelikala rörelsens självförståelse och missionella engagemang. I det första kapitlet i denna volym, ”Vad är Lausanne?”, beskriver Göran Janzon bakgrunden till *Lausannedeklarationen* mer ingående, men redan här kan konstateras att deklarationen författades under en tid av omväl-

vande samhällsförändringar och teologisk förnyelse. Under tiden fram till 1970-talet hade världen erfårit flera politiska kriser och kulturella skiften. Kyrkans relevans och roll i samhället, inklusive hur hon skulle se på sitt missionsuppdrag, var inte givet. I ljuset av detta samlades över 2 300 kristna ledare från omkring 150 länder i Lausanne, Schweiz, för att gemensamt utforska hur en evangelikal kristen tro kunde se ut som sattes missionsuppdraget i centrum. Ett av mötets betydande resultat var att *Lausannedeklarationen* antogs, en deklaration som fastställde några av de viktigaste principerna och åtagandena som skulle guida den evangelikala rörelsen. Med en bibeltrohet som grund betonades vikten av att förkunna evangeliet i alla kulturer, inklusive att bekämpa social orättvisa.¹

En av många återkommande formuleringar är att man som rörelse vill förmedla *hela evangeliet till hela människan i hela världen*, och detta är utgångspunkten i Lars-Göran Sundbergs artikel i denna volym, där han analyserar de centrala dokumentens sätt att hantera sociala diakonala perspektiv och själavård. En viktig slutsats i det kapitlet är att även om det sker en gradvis fördjupning av tematiken över tid så förblir själavård implicit i texterna, underordnad rörelsens evangelisationsfokus.

Den teologiska grund som lades i Lausanne vidareutvecklades sedan vid tre ytterligare konferenser i Manila, Kapstaden och Seoul, och rörelsen har fortsatt utgöra en betydande röst i den evangelikala kristenheten.²

BETYDELSE FÖR FRIKYRKAN

Ett andra skäl är att deklarationen utgör ett teologiskt fundament för stora delar av svensk frikyrka, inklusive ALT:s och JTH:s ägarsamfund Evangeliska frikyrkan (EFK), Evangeliska fosterlandsstiftelsen (EFS), Pingst, Sverige (Pingst) och Svenska Alliansmissionen (SAM). Det är också ett

¹Läs mer på Lausannerörelsens hemsida: <https://lausanne.org/about-the-lausanne-movement>.

²Se vidare Göran Janzon, "Lausannerörelsens kongresser från 1974 till 2024", i *Goda nyheter för hela världen: 50 år med Lausannedeklarationen*, redigerad av Olof Edsinger och Göran Janzon (Örebro: Libris, 2024), 19–36.

ideologiskt grunddokument för tidningen *Dagen*. Det var därför naturligt för dessa tre organisationer att aktualisera detta fundament för förnyad teologisk reflektion, och i denna volym ges en konkret inblick i hur dokumentet fungerat i EFK och SAM:s missionella arbete i Daniel Råsberg och Martin Ströms föredrag ”Mer än ett dokument”.

OMDEBATTERAD IDENTITET

Ett tredje skäl är att begreppet ”evangelikal” varit föremål för mycket debatt och teologisk diskussion, på framför allt tre områden. För det första har den andra paragrafen i *Lausannedeklarationen*, om ”Bibelns auktoritet och kraft”, varit ett återkommande fokus i frikyrkliga bibelsynsdebatter som ägt rum i samband med samtalsdagar på dåvarande Örebro teologiska högskola (ÖTH, nu ALT), i bloggvärlden och sociala medier, samt i debattinlägg i bland annat tidningen *Dagen*. Här har samtalet ofta handlat om hur mycket som kan tänkas rymmas inom den evangelikala gemenskapen när det kommer till, till exempel, försoningsteologi,³ eller historisk-kritisk bibelforskning.⁴

För det andra har begreppet *evangelikal* kommit att problematiseras i ljuset av att det använts i politiska diskurser som är avsevärt snävare än Lausannerörelsens, och dessutom inte alltid fyllda med teologiskt in-

³ Två vågor av debatter har till exempel ägt rum på tidigare EFK-ordföranden Stefan Swärds blogg, den första 2013 om ALT-läraren Roland Spjuts sätt att formulera sig kring försoningen (se följande inlägg, som inledde samtalet <https://www.stefansward.se/2013/10/29/granskning-av-roland-spjuths-forsoningslara>), den andra 2025 om den amerikanske teologen Briand Zahnds försoningsteologi som aktualiserats i samband med att han bjudits in som talare på Torpkonferensen (se följande inlägg, som inledde samtalet: <https://www.stefansward.se/2025/05/08/brian-zahnd-till-torpkonferensen>)

⁴ För en översikt över delar av dessa debatter under 2010-talet, se David Willgren, ”Guds ord och bibelvetenskapens utmaningar: En recensionartikel om *Bibeln – myt eller sanning*” *Theofilos* 8/2 (2015), 206–228. Se också Tommy Wasserman, red., *Finns det en ”evangelikal” exegetik? Rapport från en samtalsdag på Örebro Teologiska Högskola* (ÖTH Rapport, 21; Örebro: ÖTH, 2004) samt Lennart Boström och Mikael Tellbe, ”Bibelsyn i förändring: Exegetiken på Örebro Missionsskola under senare delen av 1900-talet och fram till i dag”, i *Uppdraget: Örebro Missionsskola 1908–2008*, redigerad av Pekka Mellergård et al. (Örebro: Libris, 2008), 110–121.

nehåll.⁵ Att kalla sig för evangelikal kommunikerar därmed inte nödvändigtvis en tro präglad av den så kallade "Lausanneandan",⁶ och har därför av vissa kommit att ifrågasättas som relevant terminologi.⁷

För det tredje har frågan om vad det innebär att vara evangelikal fått förnyat intresse i relation till frågor om etik, i synnerhet med avseende på samkönade relationer. Flera av dessa aspekter tas upp i bidrag i denna volym.

BIBELN OCH TOLKNINGARNA

GRUNDLÄGGANDE PERSPEKTIV

Fem bidrag diskuterar evangelikal bibelläsning från olika perspektiv. I den första sakkunnigranskade artikeln undersöker David Davage och Lena-Sofia Tiemeyer hur svenska barnbiblar hanterar berättelsen om Saul, David och Goljat i 1 Sam 16–17, med särskilt fokus på hur bibeltextens narrativa inkonsekvenser återges. Artikeln visar att berättelserna skildras utifrån en idé om hur bibeltexten *borde* vara, snarare än hur den *faktiskt ser ut* – något som Davage och Tiemeyer menar är problematiskt i ljuset av Lausannerörelsens syn på bibeltolkning, där både textens historiska och litterära sammanhang betonas. Mer specifikt identifierar Davage och Tiemeyer en risk med barnbiblarnas sätt att presentera Bibelns berättelser, nämligen den att barnet, när det slutat läsa barnbiblar och övergått till mer traditionella bibelöversättningar, saknar verktyg att tolka dem.

⁵ Se till exempel Joel Halldorf, "A Tale of Two Evangelicalisms", *Breaking Ground* (21 okt 2020), online: <https://breakingground.us/a-tale-of-two-evangelicalisms/>.

⁶ Med Lausanneandan (eng. "the spirit of Lausanne"), ett begrepp som myntades av Billy Graham, amerikansk evangelist och tillika initiativtagare till den första Lausannekongressen, avses en hållning som präglas av bön, (bibel)studier, partnerskap och hopp, allt genomsyrat av en anda av ödmjukhet (se online: <https://lausanne.org/billy-graham-and-john-stott>). Se även Göran Janzons bidrag i denna volym.

⁷ Jfr till exempel EFK, "EFK brottas med begreppet evangelikal", *EFK nyheter*, online: <https://efk.se/webb/nyheter/nyheter/2019-06-17-efk-brottas-med-begreppet-evangelikal.html>.

I en annan sakkunniggranskad artikel undersöker Matthew T. Nowachek diskurser kring Bibelns transformerande kraft och argumenterar för att Søren Kierkegaards vidareutveckling av spegelmetaforen i Jak 1:22–25 har potential att utgöra ett viktigt komplement till de bilder som används i *Lausannedeklarationen*. Där deklarationen främst fokuserar Bibeln som ett yttre, verksamt medel för förvandling öppnar spegelmetaforen för att också adressera det inre självreflekterande engagemanget hos läsaren och visar hur Bibeln kan uppenbara synd, inspirera till omvändelse och bidra till individens förvandling.

SAMKÖNADE RELATIONER

Frågan om hur evangelikala kan resonera teologiskt kring samkönade relationer lyfts sedan i inte mindre än fyra av bidragen. Mikael Tellbe ställer i sitt föredrag frågan om det finns en evangelikal hermeneutik. Utifrån en analys av tre bidrag skrivna av svenska, evangelikala teologer – Niklas Öjebbrandts kapitel i antologin *Välkomna varandra*, Stefan Gustavssons bidrag i antologin *Bekänna färg* och EFK:s rapport *Helighet och barnbär-tighet* – landar han i att det inte är självklart vilket tolkningsresultat en sådan hermeneutik resulterar i. Mer specifikt är det uppenbart att alla tolkar Rom 1 i relation till dess historiska, litterära och kanoniska kontexter, det vill säga i enlighet med hur den evangelikala bibelläsningen beskrivs i *Seoul Statement*. Trots detta landar de i tre olika slutsatser. Medan Öjebbrandt argumenterar för en diskontinuitet mellan det som beskrivs i texten och samtida fenomen betonar Gustavsson kontinuitet. Detta innebär att medan Öjebbrandt drar slutsatsen att texterna inte är applicerbara på dagens samkönade relationer menar Gustavsson att de är det. Mellan dessa positioner återfinns EFK:s rapport, som betonar behovet av pastoral lyhördhet i varje enskilt fall, det vill säga i stället för att formulera några enkla, allmängiltiga slutsatser.

Olof Edsinger tar sig sedan an samma fråga i sitt föredrag, men argumenterar i kontrast till Tellbe för att även om det finns frågor där evangelikala kan komma till olika slutsatser – här nämns dopfrågor och frågor om kvinnligt ledarskap – är en sådan ekumenisk generositet inte möjlig

när det kommer till samkönade relationer. Hållningen överlappar därmed med Gustavssons, och Edsinger argumenterar för att Öjebrandts teologiska resonemang, samt resonemangen i EFK:s rapport svårligen kan beskrivas som uttryck för evangelikal hermeneutik. Varför? I relation till Öjebrandt är den huvudsakliga kritiken att relevanta aspekter inte adresseras – som att Paulus var jude eller att 1 Mos 1–2 och Matt 19 inte diskuteras. I relation till *Helighet och barmhärtighet* grundas kritiken framför allt på att rapporten innehåller inkonsekvenser. En slutsats Edsinger drar är att det inte räcker att kalla sig för evangelikal för att vara det.

Det tredje bidraget på detta tema är Joel MacInnes artikel, som fokuserar frågan om kontextualisering. Mer specifikt diskuteras hur evangelikala teologer kan applicera Bibelns etiska budskap på nya sammanhang och nya tider utan att dess auktoritet försvagas. Två svenska bidrag som på olika sätt kontextualiserar frågan om samkönade relationer analyseras – Joel Halldorfs kapitel i *En enda kropp* och EFK:s *Helighet och barmhärtighet*. MacInnes konstaterar att båda misslyckas med kontextualiseringen, men på lite olika sätt. När det gäller Halldorf menar MacInnes att han på ett problematiskt sätt överbetonar samtidens insikter, samt att han argumenterar utifrån att vissa bud skulle vara kulturellt betingade utan att ge någon tydlig grund för varför dessa därmed skulle avfärdas. Därmed riskerar kontextualiseringen att förskjuta auktoriteten från Bibeln till kyrkan, vilket enligt MacInnes öppnar för synkretism. När det gäller EFK:s rapport menar MacInnes att den misslyckas i att följa sin egen metod för kritisk kontextualisering – kulturexegesen är ytlig och grundar sig på antaganden, snarare än på analys, och den kritiska responsen är otydlig – det framgår inte vad i kulturen som ska bejakas och vad som behöver förkastas.

Som alternativ föreslår MacInnes att kontextualisering alltid måste hänga samman med texternas ursprungliga betydelse så att de tolkas och tillämpas utifrån författarens syfte. Likt Edsinger, men i kontrast till Tellbe, menar MacInnes att för en evangelikal bibelläsare är samkönade relationer inte möjliga att bejaka på det sätt som till exempel EFK:s rap-

port föreslår (det vill säga genom att öppna vägen till medlemskap för personer som lever i samkönade relationer utan att läran förändras i stort).

Det sista bidraget som tar upp frågan om samkönade relationer gör det inom ramen för en övergripande diskussion om evangelikalism och politik. Här studerar Fredrik Wenell hur evangelikala aktörer som Svenska Evangeliska Alliansen (SEA), representerad av Olof Edsinger, och Apologia, representerad av Stefan Gustavsson, formulerar sin samhällsröst i ett postkristet samhälle, särskilt i frågor som rör samkönade relationer. Kapitlet utgör en kritik mot det Wenell beskriver som tendenser till att reproducera en form av skapelsesteologisk kulturkristendom. Problemet med detta är att man argumenterar i fel ordning och förutsätter att man kan tala om moralisk mognad före bekännelsen till Jesus. Som alternativ föreslår Wenell en diasporateologisk hållning där evangelikala rörelser kan omfamna sin marginaliserade position i det sekulära samhället, inte som förlust utan som utgångspunkt för en ny missionsförståelse.

MÅNGFALD

Sammantaget finns i dessa kapitel en betydande interaktion. Ytterst rör sig samtalet mellan olika sätt att förstå och förhålla sig till vad evangelikalism och evangelikal bibeltolkning innebär. Att de samlas i en och samma volym innebär att de förhoppningsvis kan få utgöra en god grund för fortsatta samtal. Passande är därför att numret också innehåller en sakkunniggranskad artikel som analyserar hur Paulus behandlar frågor om mångfald och assimilering. Närmare bestämt argumenterar Linda Joelsson för att det grekiska begreppet *sarx* i Galaterbrevet bör förstås kollektivt, snarare än individuellt orienterat. Detta innebär att *sarx* inte ska översättas med ”köttet” – i betydelsen ”sexuella begär” eller liknande – utan i stället syftar på ”gruppen”. Paulus kritik riktas därmed inte mot individers begär utan mot ett kollektivt tryck på konformitet. Läsningen har, enligt Joelsson, som fördel att Galaterbrevets budskap framstår som mer sammanhängande och teologiskt relevant när det gäller frågor om frihet, inkludering och gemenskap. Läst i relation till artiklarna om samkönade relationer ges därmed en spännande paulinsk tolkningsram.

STRUKTUR

Rent konkret är volymen indelad i två huvuddelar. I den första återfinns de texter som bygger på föredrag som hölls vid konferensen, ordnade som följer: först kommer Göran Janzons generella inledning till Lausannerörelsen, följt av Daniel Råsbergs och Martin Ströms text om EFK samt SAM. Sedan kommer av Mikael Tellbes föredrag om evangelikal hermeneutik, samt Olof Edsingers föredrag, som i delar interagerar med Tellbe. Dessa texter är inte sakkunniggranskade utan återspeglar i hög grad de muntliga presentationerna.

I den andra delen återfinns vetenskapliga artiklar, också de presenterade vid konferensen, som genomgått sakkunniggranskning innan beslut om publicering fattats. Dessa har ordnats i bokstavsordning efter författarnas efternamn. Först kommer David Davage och Lena-Sofia Tiemeyers artikel, sedan Linda Joelssons, Joel MacInnes, Matthew T. Nowacheks och Lars-Göran Sundströms och sist kommer Fredrik Wenells bidrag.